

Advies van de Programmaraad aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

12 juni 2009

1. Inleiding

Vanaf 2009 is de vernieuwde subsidiesystematiek voor PGO organisaties van toepassing. In dit kader zijn ook subsidiemiddelen voor projecten beschikbaar gesteld, met als doel om op die manier te bereiken dat patiënten, gehandicapten en ouderen een centrale, sterke positie kunnen gaan innemen in de stelsels van zorg en ondersteuning en hun mogelijkheden om de regie op het eigen leven te voeren en maatschappelijk te participeren te vergroten. De Programmaraad is ingesteld om u te adviseren over de ingediende projectsubsidieaanvragen.

De raad is zich er terdege van bewust dat het hier een nieuwe subsidiesystematiek betreft, dat toetsing op basis daarvan nu voor de eerste maal heeft plaatsgevonden en dat organisaties ook onder behoorlijke tijddruk moesten werken. Voor de Programmaraad is het van belang dat te benadrukken. PGO organisaties moeten immers, mede gelet op de toezegging dat al werkenderweg –bij geconstateerde lacunes- aanpassingen kunnen plaatsvinden, nog vertrouwd raken met deze systematiek en met de eisen van inhoudelijke relevantie en kwaliteit die daarin gesteld worden.

Het heeft de Programmaraad verheugd dat vele organisaties projectplannen hebben ingediend. Daaruit blijkt dat deze organisaties enthousiast nieuwe initiatieven nemen en over ideeën beschikken om de positie van patiënten, gehandicapten en ouderen te verbeteren, zoals in uw beleidsdoelstellingen is opgenomen. Ook ziet de Programmaraad dat organisaties een begin maken met onderlinge samenwerking, door gezamenlijke projectplannen in te dienen of met andere organisaties samen een project uit te voeren. Deze projecten, projecten die tot kwaliteitsverbetering leiden vanuit patiëntenperspectief en op innovatie gerichte projecten hebben over het algemeen een positieve beoordeling gekregen. Hierbij valt op dat ook kleine organisaties (bij samenwerking) een project gehonoreerd hebben gekregen.

2. Algemeen:

In totaal zijn 510 aanvragen om projectsubsidie ontvangen bij het Fonds PGO van het ministerie van VWS. De aanvragen zijn gedaan door 146 organisaties.

In totaal negen aanvragen van een organisatie zijn daarna ingetrokken. Bij 10 organisaties, met in totaal 14 projecten, is geconcludeerd dat niet werd voldaan aan de zogenaamde ingangsvoorwaarden, zoals opgenomen in paragraaf 3.2.1. van het beleids- en beoordelingskader. In deze gevallen werd niet voldaan aan de formele eisen voor aanvragende organisaties. Deze aanvragen zijn niet inhoudelijk behandeld en niet voorgelegd aan de Programmaraad.

In totaal werd in 96 gevallen aanvankelijk niet voldaan aan de voorwaarden van box 5, zoals opgenomen in paragraaf 3.2.2. van het beleids- en beoordelingskader. Er bleek dan sprake te zijn van incomplete aanvragen waarin bijvoorbeeld een deel van een projectplan of een begroting ontbrak. In deze gevallen zijn de betreffende organisaties, in totaal 18, in de gelegenheid gesteld om het geconstateerde verzuim binnen een gegeven termijn te herstellen. In alle gevallen is aan dat verzoek voldaan en zijn ook deze aanvragen inhoudelijk behandeld en beoordeeld door de Programmaraad.

De Programmaraad heeft 7 maal vergaderd en kwam bijeen op 18 december 2008, 17 en 18 februari, 17 maart, 28 april, 15 mei en 4 juni 2009.

De Programmaraad heeft de ingediende projectaanvragen beoordeeld op basis van:

- de Kaderwet VWS-subsidies;
- de Subsidieregeling VWS-subsidies;
- de Subsidieregeling PGO;

- Beleids- en beoordelingskader behorend bij de Subsidieregeling PGO met nr. MC-2875343.

3. Samenvatting van de beoordeling van de ingediende aanvragen

3.1 Algemene overwegingen

a. Voorlichting, lotgenotencontact en belangenbehartiging

Er zijn veel projecten ingediend waarin de resultaten betrekking hebben op voorlichting, lotgenotencontact en belangenbehartiging, zijnde de kerntaken van een PGO organisatie, waaraan zij hun bestaansrecht ontleen. Bij de beoordeling door de Programmaraad is steeds de expliciete vraag gesteld en beantwoord of de beschreven projecten betrekking hebben op activiteiten die ertoe strekken om patiënten, gehandicapten en ouderen een centrale, sterke positie te geven in de stelsels van zorg en ondersteuning en hun mogelijkheden om de regie op het eigen leven te voeren en maatschappelijk te participeren te vergroten. In een groot aantal gevallen is deze vraag negatief beantwoord omdat de activiteiten in meer algemene zin betrekking hebben op voorlichting aan patiënten (via websites, voorlichtingsfilms, brochures of symposia), op vormen van lotgenotencontact en op verschillende manieren van behartiging van de belangen van de patiënten, gehandicapten of ouderen in meer in algemene zin. Hiervoor wordt al in het kader van de regeling instellings- en ontwikkelingssubsidie verstrekt voor de eigen organisatie.

Op voorhand kan niet worden gesteld dat met de in dit kader beschreven activiteiten en resultaten de (kennis) positie van de individuele patiënt, gehandicapte of oudere, zodanig wordt versterkt dat deze daardoor meer invloed krijgt op de te maken keuzes in het stelsel van zorg en ondersteuning (zie paragraaf 4.3.1., sub III van het beleidskader).

Verder heeft de Programmaraad per aanvraag bezien of de beschreven activiteiten ook projectmatige activiteiten betreffen. In enkele gevallen is dat niet het geval en zijn de activiteiten structureel van aard. Een website is een permanent communicatiemiddel, zoals een organisatie het zo treffend omschreef, en daarmee is in het bijzonder het onderhoud ook een structurele en geen projectmatige activiteit.

Ook heeft de Programmaraad negatief geadviseerd over het verstrekken van subsidies voor overlappende activiteiten (bv met Kies Beter en werkzaamheden van de koepels), mede gelet op de enorme bedragen die blijkbaar voor het maken en onderhouden van websites moeten worden geïnvesteerd. Samenwerking op dit terrein is in feite een must. De Programmaraad is zich ervan bewust dat ontwikkeling op de genoemde terreinen van voorlichting, lotgenotencontact en belangenbehartiging van in het bijzonder de kleinere PGO organisaties boven hun financiële macht kan liggen. Dit vraagt om een gezamenlijke, overstijgende aanpak, maar valt buiten het bereik van onderhavige projectsubsidie.

De Programmaraad adviseert te overwegen om, gelet op de ingediende aanvragen, een bedrag te reserveren om een aantal activiteiten door PGO organisaties gezamenlijk te laten ontwikkelen, zoals innovatieve websites, methodiekontwikkeling of activiteiten m.b.t. ledenwerving.

Ook lijkt het gewenst een bedrag te reserveren voor noodzakelijke evaluaties om de meerwaarde van projecten vast te stellen en herhaling van zetten te voorkomen.

Opvallend is het beperkte aantal projecten waaraan op basis van de criteria inhoudelijke relevantie en kwaliteit zonder meer subsidie kan worden toegekend. Op basis van die criteria worden deze projecten in de vakken 1 en 2 van de beoordelingsmatrix, zoals opgenomen in het beleidskader (paragraaf 4.2), geplaatst. In een groot aantal gevallen is de inhoudelijke relevantie en kwaliteit van de projecten beperkt. Lang niet altijd wordt helder of het project wel zal bijdragen aan de versterking van de positie van patiënten, gehandicapten of ouderen in de stelsels van zorg en ondersteuning. Het bereik is vaak smal, de doelgroep wordt veelal te beperkt ingeschakeld. De meerwaarde en het innovatieve karakter worden niet aangetoond.

Op basis van de gebruikte vragenlijsten voor de indiening van de voorstellen is het moeilijk gebleken de kwaliteit te meten, zoals uitgewerkt in de criteria van het beleids- en

beoordelingskader. Deze uitwerking is opgenomen in vier subcriteria en betreffen de doelstelling en resultaten, het plan van aanpak, de projectorganisatie en samenwerking en de borging van de resultaten. Het kader laat geen ruimte om aan de aanvragende organisaties nadere vragen te stellen. De Programmaraad heeft zich daardoor gehinderd gevoeld.

b. CQ index

Een deel van de beoordeelde projectaanvragen betreft het maken van CQI vragenlijsten ten behoeve van de specifieke doelgroepen van de PGO-organisaties. De Programmaraad is van mening dat het van belang is dat PGO organisaties het CQI instrument toepasbaar maken voor hun eigen achterban zodat het kan worden ingezet om bij te dragen aan de versterking van de positie van patiënten, gehandicapten en ouderen. Daarbij moet het gaan om projecten waarin de CQI voor specifieke aandoeningen op de juiste manier (in samenwerking met het CKZ) wordt ontwikkeld. Het gaat hier om een nieuwe taak van patiëntenorganisaties in het kader van de Zorgverzekeringswet. Gelet op het voorgaande heeft de Programmaraad aan dergelijke projecten de noodzakelijke inhoudelijke relevantie toegekend. Tot dusverre hebben de aanvragen zich beperkt tot koepels en grote patiëntenorganisaties. Niettemin is de Programmaraad zich ervan bewust dat hiervan precedentwerking kan uitgaan.

c. Inbreng van patiëntenperspectief

De Programmaraad heeft een flink aantal projectvoorstellen ontvangen, die waren gericht op het maken van richtlijnen en op het ontwikkelen of geven van zorg. De Programmaraad beoordeelt deze projecten negatief. Het opstellen van richtlijnen is een verantwoordelijkheid van de beroepsgroepen. Dat geldt evenzeer voor het geven en ontwikkelen van zorg. De Programmaraad is van mening dat het primair de taak van de beroepsgroep en instelling/aanbieder is om te zorgen voor kwalitatief goede zorg in de instelling of in de thuissituatie. De Programmaraad kent dergelijke projecten waarbij deze activiteiten zouden worden uitgevoerd door PGO organisaties om die reden in beginsel een lage relevantie toe. In een enkel geval is hiervan afgeweken bij projecten waarin het gaat om het aanleren van aanvullende zorg door patiënten of hun verzorgers zelf.

De Programmaraad ziet wel degelijk een belangrijke rol voor projecten waarin de PGO organisaties het perspectief en de ervaring van de patiënt inbrengen in richtlijnen (mits dat perspectief is gericht op aspecten die niet direct de diagnose en behandeling betreffen maar wel gericht zijn op bijvoorbeeld communicatie en bejegening van patiënten, gehandicapten of ouderen), in zorginkoop of in het kader van (ontwikkeling van) zorg. Het verbeteren van de inbreng van het perspectief van patiënten, gehandicapten en ouderen bij verbetering van kwaliteit van zorg en ondersteuning is ook één van de beleidsprioriteiten en opgenomen in het beleids- en beoordelingskader in paragraaf 4.3.1 onder III. Aan deze projecten is om die reden door de Programmaraad in beginsel een hoge relevantie toegekend. Het gaat bij gehonoreerde projecten over zorginkoop, om het ontwikkelen van kwaliteitscriteria, het onderhandelen met zorgverzekeraars over het overnemen van deze criteria en om het achteraf toetsen of deze criteria inderdaad zijn overgenomen in de onderhandelingen tussen zorgverzekeraars en zorgaanbieders. De Programmaraad gaat er van uit dat het onderhandelen met de zorgaanbieders niet onder de verantwoordelijkheid van PGO organisaties valt.

De Programmaraad heeft bij de inbreng van patiëntenperspectief per voorstel gezien of dit perspectief daadwerkelijk wordt ingebracht door ervaringsdeskundigen vanuit de PGO-organisatie zelf. Inbreng van overwegend externe deskundigen past daarbij niet.

d. Arbeidsparticipatie

Een deel van de aanvragen heeft betrekking op projecten die beogen de arbeidsparticipatie van hun doelgroep te verhogen. De Programmaraad is ervan overtuigd dat participeren in het arbeidsproces in het algemeen kan bijdragen aan de maatschappelijke participatie van patiënten, gehandicapten en ouderen. De Programmaraad heeft bij de beoordeling van de

individuele projecten nadrukkelijk de te verwachten (positieve) effecten op de versterking van de positie van de doelgroep meegewogen.

Gelet op de maatschappelijke relevantie van het (blijven) participeren van patiënten, gehandicapten en ouderen in het arbeidsproces heeft de Programmaraad overwegend positief geadviseerd over dergelijke projecten, mede gelet op het innovatieve karakter ervan. In een aantal gevallen concludeert de raad dat de beoogde effecten gering zullen zijn omdat geen samenwerking met of draagvlak bij werkgevers of scholen tot stand is gebracht, terwijl dat cruciaal is voor het welslagen van een dergelijk project. De Programmaraad is wel van mening dat het financieren van dergelijke projecten meer op de weg ligt van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

e. Wonen

Projectvoorstellen op het gebied van woonvoorzieningen voor doelgroepen van PGO organisaties zijn een aantal malen ingediend. Daarbij merkt de Programmaraad op dat op gemeentelijk en regionaal niveau al veel initiatieven op dit vlak zijn ontwikkeld. Het innovatieve aspect is over het algemeen laag en dat betekent dat aan deze projecten een lage inhoudelijke relevantie is toegekend.

f. Indieningsdatum

De Programmaraad heeft zich gerealiseerd dat de indieningstermijn voor organisaties om projectsubsidies aan te vragen, is verschoven. Gevolg daarvan is dat ook de uiterste termijn voor de advisering door de Programmaraad en de besluitvorming door de minister met diezelfde periode naar achteren is verschoven.

3.2. Samenvattend oordeel

De beoordeling van de projectsubsidie-aanvragen heeft geresulteerd in het toedelen van projectvoorstellen in de vakken zoals opgenomen in het beleids- en beoordelingskader. Het resultaat is als volgt:

Projecten die vallen in de vakken 1 tot en met 4 van het beoordelingskader

De projecten die in de vakken 1 tot en met 4 worden gepositioneerd komen in aanmerking voor subsidie voor zover het subsidiebudget het toelaat. Geadviseerd wordt om 85 aanvragen te honoreren op basis van positionering in deze vakken voor een bedrag van € 11.548.346

Projecten in de vakken 5 en 6

Deze voorstellen komen in eerste instantie niet in aanmerking voor subsidie.

In het beleids- en beoordelingskader is opgenomen dat wanneer het subsidieplafond nog niet bereikt is na toekenning van subsidie aan de projecten uit de vakken 1 tot en met 4, de organisaties in de vakken 5 en 6 de gelegenheid krijgen om de kwaliteit van hun projectplan te verbeteren. Daarvoor geldt de eveneens in het beleids- en beoordelingskader opgenomen werkwijze.

De kosten die zijn begroot voor de projecten binnen vak 5 en 6 bedragen: € 12.865.587. Het gaat daarbij om 40 aanvragen. Volgens het beoordelingskader krijgen deze organisaties de gelegenheid om hun projectvoorstellen op bepaalde punten te verbeteren. De organisaties krijgen voor de verbetering van hun projectvoorstellen vier weken de tijd, zo bepaalt het beleids- en beoordelingskader. Wanneer het projectvoorstel na aanpassing zodanig verbeterd is op de punten die zijn aangegeven dat het na beoordeling in vak 1 tot en met 4 zou passen, wordt alsnog een positief advies gegeven over de subsidieaanvraag. Is een projectvoorstel niet voldoende verbeterd dan zal de Programmaraad negatief adviseren.

Een overzicht van de als zodanig beoordeelde aanvragen is opgenomen als bijlage bij dit advies. De Programmaraad is ervan overtuigd dat met de uitvoering van de gehonoreerde projecten een belangrijke stap wordt gezet in de versterking van de positie van patiënten, gehandicapten en ouderen in de stelsels van zorg en ondersteuning en het vergroten van de

mogelijkheden om de regie op het eigen leven te voeren en maatschappelijk te participeren. Daarbij is van belang dat de resultaten van deze projecten door de betreffende organisaties ter beschikking worden gesteld aan andere PGO-organisaties.

Tabel

Vak 1 t/m 4 – Toegewezen projecten. Projecten met voldoende of hoge relevantie en voldoende of goede kwaliteit.

Vak 5/6 – Projecten die hun aanvraag mogen verbeteren. Projecten met voldoende of hoge relevantie en matige kwaliteit.

organisatie	projectnaam	vak 1 t/m 4 bedrag (€)	vak 5 en 6 bedrag (€)
Afasie vereniging	Samen sterk verder	35.590	
Alzheimer Nederland	Groter bereik: voorlichting over dementie bij speciale en moeilijk bereikbare groepen		655.150
ANBO	ANBO Academie	443.290	
Astma Fonds Longpatiëntenvereniging	Ontwikkeling kwaliteitscriteria astmazorg vanuit patiëntenperspectief voor kinderen en volwassenen, implementatie en toetsing	175.950	
Astma Fonds Longpatiëntenvereniging	Inventarisatie kwaliteit longrevalidatie	70.000	
Astma Fonds Longpatiëntenvereniging	SupportWeb Fase 1	46.596	
Astma Fonds Longpatiëntenvereniging	Betrokkenheid van patiënten bij onderzoek en therapieontwikkeling	24.425	
Astma Fonds Longpatiëntenvereniging	Kwaliteit in Zicht		522.498
Astma Fonds Longpatiëntenvereniging	Toetsing inkoopcontracten, regionale ketenafspraken en regionale DBC's	75.000	
Borderline	Kwaliteitstoetsing richtlijn persoonlijkheidsstoornissen vanuit cliëntenperspectief	55.639	
Borstkankervereniging Nederland	Gestandaardiseerde en geconcentreerde zorg voor zeldzame aandoeningen	41.883	
Borstkankervereniging Nederland	Betrokkenheid van patiënten bij onderzoek en therapieontwikkeling	24.425	
BOSK	Jongeren en mantelzorg		37.000
BOSK	Interculturalisatie	47.625	
BOSK	Persoonlijk begeleider/spraaktolk		65.392
BOSK	Spastische emoties in onderzoek		29.635
Cerebraal	Samen sterk verder	13.500	
Clientenbond in de GGz	GGz-clients kiezen met wijsheid	446.429	
Consumentenbond	Keuzehulp ziekenhuizen	215.505	
Diabetesvereniging Nederland	Kwaliteit in Zicht		542.744
FOP stichting Nederland	Betrokkenheid van patiënten bij onderzoek en therapieontwikkeling	24.425	
Galactosemie Vereniging Nederland	Zorgboek galactosemie	25.375	
Hart en Vaatgroep	Kwaliteit in Zicht		565.142
Hemachromatose Vereniging	Gestandaardiseerde en geconcentreerde zorg voor zeldzame aandoeningen	41.883	
Huidfederatie	Gezinsdag voor kinderen en jongeren	25.860	
JOPLA	Ik heb wat, krijg ik ook wat?		64.478
JOPLA	Gebruiksaanwijzing Wajong		54.520
JOPLA	Project onbeperkt wonen	95.599	
Landelijk Platform GGz	Naar een gericht familiebeleid in de GGz	398.935	

Landelijk Platform GGz	eiGGewijzer-zorginkoop GGz vanuit cliëntenperspectief	705.097	
Landelijk Platform GGz	(O)GGz spiegel: vergelijking kwaliteit lokaal beleid	664.075	
Landelijk Centrum voor Vroegkinderlijke Traumatisering (LCVT)	Focusgroep feedback richtlijnontwikkeling diagnostiek en behandeling		272.440
Landelijke Federatie Belangenbehartigers 'samen sterk' (LFB)	Verbeteren van de gezinsondersteuning	9.290	
Landelijke Federatie Belangenbehartigers 'samen sterk' (LFB)	Denktanks	348.000	
Landelijke Federatie Belangenbehartigers 'samen sterk' (LFB)	Samen Doen	224.500	
Landelijke Federatie Belangenbehartigers 'samen sterk' (LFB)	Van zorgen voor ... naar zorgen dat ...		322.000
Landelijke Federatie Ongebonden Schilvoorzieningen (LFOS)	Keurmerk kwaliteit	121.215	
LOC, zeggenschap in zorg	Gezond ouder worden en blijven	8.800	
LOC, zeggenschap in zorg	Betrokken bij buurtbeleid	91.510	
LOC, zeggenschap in zorg	Ontwikkeling nieuwe en innovatieve vormen van medezeggenschap		277.900
LOC, zeggenschap in zorg	Raad en daad van de cliëntenraad		359.050
Landelijk Steunpunt Medezeggenschap (LSR)	Verbeteren van de gezinsondersteuning	29.975	
Landelijk Steunpunt Medezeggenschap (LSR)	Observaties en groepsgesprekken in revalidatiecentra	54.650	
Landelijk Steunpunt Medezeggenschap (LSR)	Disabilitymanagement in de praktijk	61.075	
Nederlandse Cystic Fibrosis stichting	Opzet en coordinatie Research Netwerk	93.025	
Nederlandse Cystic Fibrosis stichting	Informatie voor kinderen met Cystic Fibrosis	84.061	
Nederlandse Cystic Fibrosis stichting	Kwaliteitsvisitaties van CF-centra	73.615	
Nederlandse Federatie van Kankerpatientenorganisaties (NFK)	Allochtonen en kanker: een ander gezicht	148.083	
Nederlandse Federatie van Kankerpatientenorganisaties (NFK)	Ontwikkeling kernset CQI zorg voor kankerpatienten	52.340	
Nederlandse Federatie van Kankerpatientenorganisaties (NFK)	Alternatieve vormen van lotgenotencontact (versterking van mensen met chronische kanker)		109.930
Nederlandse Federatie van Kankerpatientenorganisaties (NFK)	Kwaliteit in Zicht		1.260.935
Nederlandse Klinefelter Vereniging	Goud in handen; ervaringskennis effectief inzetten		125.300
Nederlandse Vereniging van Addison en Cushing patienten	Betrokkenheid van patienten bij onderzoek en therapieontwikkeling	24.425	
Nederlandse Vereniging van Addison en Cushing patienten	Gestandaardiseerde en geconcentreerde zorg voor zeldzame aandoeningen	41.883	
Nederlandse Vereniging voor Graves Patienten	Goud in handen; ervaringskennis effectief inzetten		74.375
Nederlandse Vereniging voor Slechthorenden	Een toegankelijke maatschappij	147.500	
Nederlandse Vereniging voor Slechthorenden	Meer en betere ondertiteling!		148.000

Nederlandse Vereniging voor Slechthorenden	Toepassing CQI hulpmiddelen in NVVS hoorwijzer	53.000	
NOOM	Gezond ouder worden en blijven	38.880	
NOOM	Meer dan vergeten; dementie bij	38.000	
NOOM	Bruggenbouwers zijn er nooit genoeg	121.960	
NOOM	Betrokken bij buurtbeleid	166.700	
NOOM	50+ werkt		52.910
Osani	Netwerk opbouw	188.170	
Osani	Project Droomplan	45.930	
Ouders van Wiegedoodkinderen	Zorg voor het volgende kind	3.969	
PCOB	Gezond ouder worden en blijven	104.020	
PCOB	Betrokken bij buurtbeleid	625.830	
PCOB	Maatschappelijk actief	57.460	
PCOB	50+ werkt		490.481
Per Saldo	Monitor pgb Wmo		112.368
Per Saldo	Op weg naar een participatiewet?		131.606
PhiladelphiaSupport	Stichting Netwerk RONDON	215.700	
PhiladelphiaSupport	VG Supportacademie voor ouders en samenleving		788.870
Platform VG	No-non-sense	96.868	
Platform VG	Vinden en verbinden: naar een sterke decentrale structuur van VG-belangenorganisaties		434.300
Platform VG	Ontwikkeling toekomstvisie voor en door mensen met een verstandelijke beperking en hun familie.		211.756
Reumapatiëntenbond	SupportWeb Fase 1	46.596	
Reumapatiëntenbond	Succesvol verspreiden zorgnetwerk reumapatiënten	186.620	
Reumapatiëntenbond	Toepassing CQI reumatoïde artritis voor toetsing van klantervaringen in reumatologiepraktijken	61.120	
Reumapatiëntenbond	Met een chronische ziekte aan het werk (blijven)		251.816
Reumapatiëntenbond	Kwaliteit in Zicht		577.086
Schildklierstichting Nederland	Goud in handen; ervaringskennis effectief inzetten		74.375
Steungroep ME	Kennis en kracht: samen naar een betere keuringspraktijk	188.400	
Stichting Bekkenbodem Patiënten	Goud in handen; ervaringskennis effectief inzetten		148.749
Stichting Centrum Klantervaring Zorg	Ontwikkeling CQI Astma en COPD	63.489	
Stichting Centrum Klantervaring Zorg	Ontwikkeling CQI Hartfalen	134.960	
Stichting Centrum Klantervaring Zorg	Ontwikkeling kernset CQI zorg voor kankerpatiënten	52.520	
Stichting Centrum Klantervaring Zorg	Toepassing CQI hulpmiddelen in NVVS hoorwijzer	64.720	
Stichting Centrum Klantervaring Zorg	Toepassing CQI reumatoïde artritis voor toetsing van klantervaringen in reumatologiepraktijken	34.760	
Stichting Centrum Klantervaring Zorg	Ontwikkeling modules CQI spierziekten	68.920	
Stichting Diagnose Kanker	Betrokkenheid van patiënten bij onderzoek en therapieontwikkeling	24.425	
Stichting Diagnose Kanker	Gestandaardiseerde en geconcentreerde zorg voor zeldzame aandoeningen	41.883	
Stichting Downsyndroom	Gestandaardiseerde en geconcentreerde zorg voor zeldzame aandoeningen	41.883	
Stichting Downsyndroom	Betrokkenheid van patiënten bij onderzoek en therapieontwikkeling	24.425	
Stichting Downsyndroom	Ontwikkeling leeftijds-/functioneringsgebonden algemene checklist voor gebruik door ouders	34.910	

Stichting Kind en Ziekenhuis	Betrokkenheid van patienten bij onderzoek en therapieontwikkeling	24.425	
Stichting Kwadraad	Kwaliteitsonderzoek vanuit cliëntenperspectief in de Jeugd-GGz	122.091	
Stichting Landelijke Koepel Familieraden in de GGz	De kracht van familie in de triade	144.890	
Stichting Pandora	Jongerenproject Zo Gek Nog Niet 2.0		332.261
Stichting Perspectief	Versterken van de individuele positie van leden PGO organisaties die verblijven in zorginstellingen		743.027
Unie KBO	Gezond ouder worden en blijven	507.640	
Unie KBO	Meer dan vergeten; dementie bij	166.750	
Unie KBO	Betrokken bij buurtbeleid	285.120	
Unie KBO	50+ werkt		266.755
Vereniging Naar-Keuze	Wij doen mee!		190.000
Vereniging Ouders en Kinderen met een Slokdarmafsluiting	(Zelf)zorgmanagementtool sondevoeding thuis	12.700	
Vereniging Ouders en Kinderen met een Slokdarmafsluiting	(Zelf)zorgmanagementtool stomazorg thuis	12.700	
Vereniging Samenwerkende Ouder- en Patientenorganisaties	Betrokkenheid van patienten bij onderzoek en therapieontwikkeling	292.300	
Vereniging Samenwerkende Ouder- en Patientenorganisaties	Gestandaardiseerde en geconcentreerde zorg voor zeldzame aandoeningen	417.973	
Vereniging Samenwerkende Ouder- en Patientenorganisaties	Realisatie van zorg, preventie en onderzoek voor zeldzame, erfelijke en aangeboren aandoeningen vanuit patientenperspectief	397.450	
Vereniging Spierziekten Nederland	SupportWeb Fase 1	372.882	
Vereniging Spierziekten Nederland	Betrokkenheid van patienten bij onderzoek en therapieontwikkeling	24.425	
Vereniging Spierziekten Nederland	Ontwikkeling modules CQI spierziekten	95.360	
Vereniging Spierziekten Nederland	Kwaliteit in Zicht		568.197
Vereniging van Ehlers-Danlos Patienten	Goud in handen; ervaringskennis effectief inzetten		132.300
Vereniging voor Autisme	Film 'Autisme en Justitie'	80.000	
Vereniging voor Autisme	Week van het Autisme		102.935
Vereniging voor Autisme	Film 'Autisme, een leven lang'	240.000	
Viziris	Werk vinden, werk behouden		401.523
Whiplash stichting	Kennis en kracht: samen naar een betere keuringspraktijk	59.652	
Woortblind, vereniging voor mensen met dyslexie	Goud in handen; ervaringskennis effectief inzetten		148.750
Zorgbelang Nederland	Gezamenlijk Panel	154.817	
Zorgbelang Nederland	Kwaliteit van zorg in de eerste lijn		886.745
Zorgbelang Nederland	Kwaliteit in Zicht		332.288